

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

(On)zichtbare invloed
verslag parlementaire ondervragingscommissie naar ongewenste
beïnvloeding uit onvrije landen

POCOB

E cie.pocob@tweedekamer.nl

datum 25 juni 2020

pagina 1/11

Voorwoord

Samenvatting

Antwoord op onderzoeksvragen

Voorwoord

De Tweede Kamer debatteert al jaren over ongewenste beïnvloeding en financiering van moskeeën. Omdat deze problematiek zich veelal onttrekt aan het zicht van de samenleving, zijn er te weinig feiten waarop de Kamer zich in dat debat kan baseren. Daarom werd op 2 juli 2019 de Parlementaire ondervragingscommissie ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen opgericht. Dit gebeurde op basis van de motie van Kamerleden Van der Staaij en Karabulut, die verzochten om een onderzoek naar ongewenste financiering van moskeeën. De opdracht richt zich behalve op financiering, ook op goederen en diensten. Onderwerp van onderzoek zijn niet alleen moskeeën, maar ook aan moskeeën gelieerde organisaties zoals informele moskeescholen. In het onderzoeksvoorstel werd opgenomen om naar verschillende vormen van invloed te kijken. Gedacht werd aan de casussen Saudi-Arabië en Turkije, ofwel aan religieuze invloed en statelijke invloed.

Op onze zoektocht naar antwoorden op de (zeven) onderzoeksvragen stuitte we op nieuwe feiten en ontmoetten we welwillendheid om mee te werken, maar zeker ook weerstand. Die ging in het geval van de stichting(en) alFitrah zo ver dat de commissie tot twee keer toe in een rechtszaak verwickeld raakte over de gevorderde schriftelijke inlichtingen en documenten. De commissie heeft enige tijd na de openbare verhoren in de casus alFitrah aangifte gedaan. De rechtszaken en de huidige coronacrisis hebben uiteindelijk geleid tot enige vertraging.

De leden van de commissie hebben zich gecommitteerd aan waarheidsvinding en het beantwoorden van de onderzoeksvragen, onafhankelijk van politieke opvattingen. Wij betreuren het dan ook dat commissielid Mulder besloot vlak voor de eindstreep uit de commissie te stappen.

De openbare verhoren onder ede, gehouden in de tweede en derde week van februari 2020, vormden het meest zichtbare deel van ons werk. In totaal namen negentien deskundigen en getuigen plaats in de Enquêtezaal van de Tweede Kamer.

datum 25 juni 2020

Burgemeesters, deskundigen, wetenschappers, moskeebestuurders: ze deelden hun kennis en ervaring tot in de vaak interessante details. Ook spraken wij met personen uit de islamitische gemeenschap. Gezamenlijk gaven zij een informatief beeld en zo kreeg ons onderwerp van onderzoek een gezicht.

De commissie heeft niet de opdracht gekregen de islam als geloofsovertuiging te onderzoeken. Desondanks heeft het onderzoek helaas wel tot controverses geleid en is het wel eens weggezet als een onderzoek tegen de islam. De commissie is zich ervan bewust dat het van sommigen dan ook veel moed heeft gevergd om hun persoonlijke verhaal te doen. Wij denken speciaal aan de getuigen mevrouw Harzi en de heer Laaouej, die bedreigingen kregen te verduren na hun relaas over hoe de moskee waarin zij actief waren, overgenomen werd door salafisten. De commissie bedankt hen nogmaals voor hun dapperheid en heeft ook veel dankbetuigingen aan hun adres ontvangen uit het land.

De openbare verhoren en het voorafgaande onderzoek schetsen bij elkaar een beeld van de geldstromen die organisaties in het buitenland, maar ook de statelijke actoren van (onvrije) landen inzetten om via moskeeën en aanverwante organisaties de moslimgemeenschappen in Nederland te beïnvloeden. Dit heeft effect op die gemeenschappen en op de Nederlandse samenleving als geheel. Daarnaast wordt in dit verslag omschreven welke maatregelen aangereikt zijn om die beïnvloeding te bestrijden.

De bevindingen geven ons reden tot zorg. Niet voor niets heet ons verslag "(On)zichtbare invloed". Wij hebben geldstromen vanuit het buitenland ten aanzien van twee onderzochte moskeeën deels zichtbaar kunnen maken. Ons onderzoek maakt ook duidelijk dat achter de dikwijls bewuste financiële strategie vaak invloed schuilt die erop gericht is om onzichtbaar te blijven. Vanuit Turkije is het beleid erop gericht hun visie op de islam in Nederland te bestendigen via de Diyanetmoskeeën. Feit is dat op zichtbare en onzichtbare wijze organisaties en regeringen van onvrije landen in de hoofden en harten van onze moslimgemeenschappen proberen te komen. Hierdoor kunnen parallelle samenlevingen ontstaan.

Het is met deze urgentie dat wij ons onderzoek aanbieden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer. Met dit verslag zit onze taak erop. Het is nu aan de politieke partijen om conclusies te trekken over de bevindingen en om te bepalen in hoeverre het noodzakelijk is om, meer dan nu het geval is, maatregelen te treffen om ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen tegen te gaan.

datum 25 juni 2020

Tot slot kunnen wij niet onvermeld laten dat we een groot beroep hebben gedaan op de staf die ons bij dit uitdagende en soms complexe proces heeft ondersteund. Wij zijn veel dank verschuldigd aan Erwin Sjerp, Laura Middelhoven, Mérove Gijsberts, Wilma van Zeijts, Anouschka Verbruggen-Groot, Manon Verhoeven, Fieke van Kuijk, Joyce Garib en de bodes Rieti Naaijen en Sandra Klein-Galjaard.

Namens de Parlementaire ondervragingscommissie ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen,

Michel Rog, voorzitter

Ronald van Raak, ondervoorzitter

Gert-Jan Segers

Tunahan Kuzu

Aukje de Vries

Chris Stoffer

Rutger Schonis

Niels van den Berge

Den Haag, 25 juni 2020

datum 25 juni 2020

Samenvatting

De Tweede Kamer heeft de Parlementaire ondervragingscommissie ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen de volgende opdracht gegeven: verwerf meer inzicht in ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke en religieuze organisaties in Nederland, zoals moskeeën, uit onvrije landen en geef inzicht in effectieve maatregelen om deze invloed te doorbreken.¹ De hoofdvraag van het onderzoek was: welke ongewenste beïnvloeding vindt er plaats van maatschappelijke en religieuze organisaties in Nederland, zoals moskeeën, uit onvrije landen en hoe kan deze invloed worden doorbroken?

Bij de beantwoording van de hoofdvraag heeft de commissie zich tijdens het onderzoek gericht op de vraag of en zo ja, welke beïnvloeding plaatsvindt. Voor de definitie van het begrip "onvrije landen" heeft de commissie zich aangesloten bij het rapport Freedom in the World van de Amerikaanse organisatie Freedom House. Het gaat daarbij om landen die onze kernwaarden of vrijheden afwijzen, zoals godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vereniging. Het is aan de politiek, die na de publicatie van dit verslag gaat debatteren, om te duiden wat als ongewenste beïnvloeding wordt gezien en welke maatregelen (aanvullend) genomen kunnen worden om die invloed te doorbreken.

Controverses

De onderzoeksoopdracht bleek geen eenvoudige. Het onderzoek heeft veel tweegebracht in de samenleving. Het leidde tot controverses en zelfs tot rechtszaken en een aangifte in de casus alFitrah.

Antwoord op de hoofdvraag

De vraag of en, zo ja, welke beïnvloeding er plaatsvindt, kan volmondig met ja worden beantwoord. Beïnvloeding uit onvrije landen vindt plaats op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het oprichten, besturen en financieel ondersteunen van moskeeën en aanverwante stichtingen, zoals informele moskeescholen, in Nederland. De organisaties die worden opgericht, hebben vaak dezelfde politiek-religieuze visie als de financiers, waardoor de boodschap wordt versterkt en geprofessionaliseerd. Beïnvloeding vindt ook plaats door het scholen, uitzenden en betalen van imams en predikers. Een andere manier is het uitgeven en verspreiden van literatuur, lesmethodes en wervingsmateriaal. Ten slotte is er sprake van een rechtstreekse invloed op moslimgemeenschappen via de (sociale) media.

Welk gedachtegoed wordt er verspreid?

Het gaat om interpretaties van de islam die onze kernwaarden of vrijheden afwijzen, zoals godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vereniging. Tegelijkertijd worden deze rechten juist gebruikt om een antidemocratische en anti-

---

¹ Kamerstuk II 2018/19, 35 228, nr. 1.

datum 25 juni 2020

integratieve boodschap hier wortel te laten schieten. Het gaat bijvoorbeeld om het salafisme, een spectrum van fundamentalistische stromingen binnen de soennitische islam die streven naar wat zij de "zuivere islam" noemen. Ook het gedachtegoed van politiek-religieuze bewegingen als de Moslimbroederschap wordt verspreid. De Moslimbroederschap streeft naar een islamitische staat onder de sharia. Daarnaast zijn er statelijke actoren actief, zoals het Turkse Diyanet. Statelijke actoren proberen grip te houden op gemeenschappen in het buitenland en zijn uit op het verwerven en bestendigen van politieke steun voor de eigen binnenlandse politiek.

Wie verspreiden het gedachtegoed?

Salafistische aanjagers spelen een grote rol bij het verspreiden van het gedachtegoed. Deze minderheid laat hardnekkig en luid van zich horen en heeft een groeiend bereik. Bovendien maken de salafistische aanjagers gebruik van professionele informatieverstrekking. Zo sluit een groot deel van de informatie over de islam en het lesmateriaal over de islam op internet aan bij het salafistische gedachtegoed. Salafistische aanjagers kennen heel goed de bandbreedte van de Nederlandse rechtsstaat en zullen niet openlijk dingen zeggen, doen of laten vastleggen waarvan zij weten dat die over de grenzen van de democratische rechtsstaat gaan. Zo vermijden ze strafrechtelijke acties. Tegelijk worden intern wel dingen gezegd die strafrechtelijk niet door de beugel kunnen. Er is in die zin sprake van façadepolitiek.

Waarom vindt buitenlandse financiering plaats?

Een aantal moskeebesturen heeft zelf contact gelegd met liefdadigheidsinstellingen of vermogende personen in Golfstaten die bereid waren tot financiële steun aan organisaties in Nederland. Turkse Diyanetmoskeeën in Nederland vielen vanaf het begin onder de invloedssfeer van de Turkse overheid, omdat de imams vanuit Turkije betaald worden. Achter de financiële steun schuilen religieuze en politieke motieven. Zo is er de zogenoemde "zakatplicht", het verplicht betalen van aalmoezen, dit heeft een religieuze reden. Maar het is ook bewust beleid van Turkije en diverse Golfstaten om via financiering hun specifieke visie op de islam naar westerse landen te verspreiden en te bestendigen.

Waar leidt de invloed toe?

De invloed uit onvrije landen kan verstrekkende gevolgen hebben voor de islamitische gemeenschappen in Nederland en voor de Nederlandse samenleving als geheel. Zo heeft de commissie gezien hoe dominantie van salafistische invloeden in een aantal moskeeën leidt tot minder vrijheid voor moskeegangers om het geloof op hun eigen manier te belijden. Ook is er sprake van angst, druk, intimidatie of bedreiging wanneer

De heer Laaouej, oud-bezoeker Al Houda: *"Een fatwa is zoals een vonnis, kan je zeggen. Het was een fatwa dat wij beter geslacht kunnen worden. Er hoeft maar één gek dat te horen en dan gebeuren er rare dingen. Dat hoort niet in een moskee en het hoort ook niet in de islam."*

datum 25 juni 2020

moskeegangers zich niet aan deze denkbeelden willen conformeren. Een treffend voorbeeld hiervan is de casus van de Al Houda-moskee in Geleen. De jongeren namen in deze moskee de macht over en begonnen een hetze tegen de oorspronkelijke moskeebezoekers.

De heer Salam, bestuursvoorzitter en geestelijke leider van Stichting alFitrah: *"Wij komen niet te pas aan een huwelijk. Degene die haar huwt, is haar vader. Dat is islamitisch geregeld. (...) Een islamitisch huwelijk is slechts dat de vader tegen zijn dochter zegt ik heb jou weggegeven, islamitisch gezien, aan deze meneer, met twee getuigen erbij."*

Vooraf de jeugd vormt een groep die ontvankelijk is voor salafistische invloeden. Jongeren lopen het risico te radicaliseren. Steeds meer wordt de salafistische boodschap online, via sociale media, verspreid. Radicalisering en extremisme onder jongeren kunnen onder andere leiden tot uitreizen naar Syrië om mee te doen aan de jihad.

Namens de Stichting As-Soennah staan er omstreden filmpjes online en wordt er omstreden lesmateriaal getoond, zoals een filmpje waarin vrouwenbesnijdenis wordt aanbevolen. Dit is in Nederland strafbaar. Ook komen er predikers met ideeën die op gespannen voet staan met de Nederlandse grondrechten. De omstreden imam Fawaz Jneid heeft voor de stichting gewerkt en ook de huidige imam, Aboe Ismail, is omstreden.

Mevrouw Pels, emeritus hoogleraar en senior onderzoeker bij het Verwey-Jonker Instituut: *"Wat kinderen daar leren, komt overeen met hoe bijvoorbeeld de heer Salam zich naar buiten manifesteert. Het kernpunt is dat je een goede moslim moet zijn en dat betekent in dat geval dat je je moet onderwerpen aan de zuivere leer, zoals die in de Koran staat en in de soenna, dus de verhalen over de profeet. Daar hebben we ook voorbeelden van gezien, dat kinderen daarover te horen krijgen als ze afwijken van de norm, bijvoorbeeld dat Allah dan zal straffen. Dat is uiteindelijk de laatste instantie."*

Het salafistische gedachtegoed heeft zich binnen het aanbod van het informele moskeeonderwijs sterk weten te positioneren en het aanbod is inmiddels wijdvertakt. Er worden anti-integratieve, antidemocratische en antirechtstatelijk denkbeelden overgedragen. Kinderen van 4 tot 14 jaar krijgen

wekelijks gemiddeld vijf tot zes uur les, met uitschieters naar veertien uur per week, zoals bij Stichting alFitrah. Zo wordt kinderen geleerd dat afvalligen de doodstraf verdienen, wordt volgelingen afgeraden naar de politie te gaan als zij kennis hebben over een misdrijf dat is gepleegd door een moslim en wordt de gemeenschap bij alFitrah het advies gegeven om islamitische huwelijken te sluiten zonder burgerlijk huwelijk. Dit is in Nederland verboden.

Kinderen en jongvolwassenen kunnen vervreemden door deze radicale invulling van het onderwijs van de samenleving en worden mogelijk belemmerd in hun deelname aan de

datum 25 juni 2020

maatschappij. Dit kan de sociale cohesie onder druk zetten en de democratische rechtsorde ondergraven.

Een specifieke vorm van beïnvloeding is die vanuit Turkije. Hoewel binnen de Turks-Nederlandse gemeenschap veel diversiteit bestaat, kent zij een grote groep die zich zeer sterk verbonden voelt met de Turkse staat. Dit leidt bij anderen tot angst en een gevoel van onvrijheid om een mening te verkondigen die afwijkt van de lijn van de Turkse regeringspartij en daaraan gelieerde organisaties. De commissie constateert dat de invloed van de Turkse overheid leidt tot sociale druk en intimidatie in Nederland. Groeperingen als de Koerden, Armeniërs, alevieten en Gülen sympathisanten zijn daar het slachtoffer van.

Voorbeelden zijn het beïnvloeden van verkiezingen, het bedreigen en intimideren van Gülen sympathisanten (president Erdogan beschuldigt hen van de coup poging op 15 juli 2016) en het verzamelen van inlichtingen over Gülen sympathisanten door Diyanet medewerkers in 38 landen. Ook is er sprake van het verwerven en bestendigen van politieke steun voor de eigen binnenlandse politiek. Zo heerst er sinds de komst van president Erdogan een toenemende antiwesterse visie, waarin ook Turks-Nederlandse burgers wordt voorgehouden dat het land waarin ze wonen de vijand is.

De gevolgen van beïnvloeding van islamitische gemeenschappen kunnen niet los gezien worden van de oorzaken waardoor diezelfde gemeenschappen vatbaar zijn voor beïnvloeding. Met name jongeren kunnen, zeker wanneer zij discriminatie of uitsluiting ervaren in onze samenleving, ontvankelijk zijn voor beïnvloeding. Deze voedingsbodem kan leiden tot polarisatie tussen moslims en niet-moslims en tussen moslims onderling. Hierdoor kunnen parallelle samenlevingen ontstaan die er ook al zijn.

Is er sprake van een bewuste strategie?

De commissie constateert dat financiering vanuit onvrije landen bijna uitsluitend plaatsvindt aan organisaties die de religieus-politieke visie van de donateur aanhangen; er vindt dus voorselectie plaats. Financiering zal daarmee de boodschap van de moskee niet veranderen, die is namelijk al gelijk aan de boodschap van de donateur, maar financiering zal deze boodschap wel verder professionaliseren en versterken.

De commissie heeft in haar onderzoek drie vormen gezien van het principe "de betaler bepaalt":

- *invloed vooraf*, door uitsluitend die religieus-politieke visie te financieren die je als financier zelf aanhangt, zoals hiervoor beschreven;
- *invloed via zeggenschap* door deelname aan het bestuur, zoals bij de Essalam Moskee, of het sturen van predikers en lesmateriaal, zoals de imams van de Diyanetmoskeeën uit Turkije;

datum 25 juni 2020

- invloed door overname van de moskee, zoals in de Al Houda-moskee.

De heer Van der Blom, oud-directeur van de Essalam Moskee: *"Bij de dagelijkse gang van zaken, en die werd gerund door de Al Maktoum Foundation, hadden zij het volledige zeggenschap. (...) Zij namen het personeel aan, zij betaalden het personeel, zij betaalden de rekeningen. Alles daarbij was in hun beheer."*

Hoe groot zijn de financieringsstromen?

De commissie heeft in haar onderzoek moskeeën gezien die gefinancierd zijn door Saudi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Koeweit en Qatar. Het gaat daarbij meestal om donaties van enkele tienduizenden euro's tot circa 2,5 miljoen euro. Dergelijke bedragen hebben deskundigen ook bevestigd. Uitschieter vormt de Essalam Moskee met een totaalbedrag van 8 miljoen euro aan donaties. De omvang van de financiering vanuit Diyanet is uit openbare bronnen niet precies vast te stellen. Wel is duidelijk dat alle Diyanetimams die in Nederland werkzaam zijn, betaald worden door en in dienst zijn van de Turkse overheid.

De heer Zürcher, hoogleraar Turkse talen en culturen aan de universiteit Leiden: *"Maar waar in de afgelopen dagen, voor zover ik heb kunnen volgen, vooral, zeg maar, de kleine winkeliers van de islam hier aan tafel zaten, hebben we hier te maken met de multinational van de islam, een hele grote, stevige ambtelijke organisatie. Maar de andere kant daarvan is inderdaad dat die organisatie dus ook goed in staat is om de boodschap van de staat Turkije over te brengen."*

Uit de onderzochte casussen blijkt dat As-Soennah in de periode 2010–2017 2,5 miljoen euro heeft ontvangen en alFitrah tussen 2011 en 2017 1,4 miljoen euro. De donaties komen uit Koeweit via overheidsgelieerde zakatcommissies, liefdadigheidsorganisaties, maar ook van particuliere donateurs.

Het onderzoek naar deze twee casussen geeft een vollediger beeld van de ontvangen financiering dan al bekend is geworden via de lijsten van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Door dit onderzoek zijn meer donaties aan het licht gekomen.

Transparantie ontbreekt

Er is geen enkele overheidsinstantie in Nederland die zicht heeft op alle geldstromen uit het buitenland. Het zicht is beperkt en afhankelijk van de goede wil van andere landen om daarover informatie te delen. Het gebrek aan transparantie speelt een cruciale rol.

Het gebrek aan transparantie heeft de commissie op drie vlakken gezien:

- ontbreken van transparantie over de afkomst van het geld;
- ontbreken van transparantie over het doel van de financiering;
- ontbreken van financiële verantwoording.

datum 25 juni 2020

Afkomst geld

Het is veelal onduidelijk wat de motieven zijn van de donateur. Zo heeft de commissie diverse voorbeelden gezien van donaties van organisaties die gelinkt worden aan terreurorganisaties, zoals de International Islamic Charitable Organization (IICO) uit Koeweit. Financieringsaanvragen worden gedaan bij een ministerie van Religieuze Zaken of ambassade van een land, maar ook bij individuele liefdadigheidsorganisaties in de Golfregio. Vaak gaat het dan om een zakatcommissie of om Europese tussenorganisaties, zoals de vastgoedorganisaties Europe Trust Nederland en de Stichting Waqf. Aanvragen worden zelden rechtstreeks aan particulieren gedaan. Hierdoor is vrijwel altijd onduidelijk wie de achterliggende donateur is. Het toezicht op donateurs in de betreffende Golfstaten werkt niet optimaal en de aanvragers hier doen zelf geen onderzoek, ook niet als de bank erom vraagt.

Doel

Donaties komen niet altijd rechtstreeks ten goede aan de activiteiten van de moskee. Op zijn minst is het moeilijk traceerbaar of de donaties wel worden uitgegeven aan het doel waarvoor ze bestemd zijn. Zo wordt er belegd met zakatgeld om inkomsten te genereren waarmee activiteiten kunnen worden gefinancierd.

De heer Salam, bestuursvoorzitter en geestelijk leider Stichting alFitrah: "*Dat is slim investeren.*"

De Stichting As-Soennah ontplooit naast religieuze ook commerciële activiteiten, zoals de verhuur van vakantiehuisen, opslagruimten en garageboxen. Bij de Stichting As-Soennah blijkt uit de verstrekte jaarstukken dat er naast een bestemmingsreserve voor het gebouw van 1,9 miljoen euro een grote algemene reserve van 4 miljoen euro is, waarvan onduidelijk is hoe deze tot stand is gekomen. De buitenlandse financiering werd bij beide organisaties onder meer gebruikt voor de aankoop van een pand. In het geval van As-Soennah hebben de tussenpersonen daarmee 9 ton verdiend in een ingewikkelde verkoopconstructie (ABC-constructie). Bij alFitrah is het onduidelijk of het geld alleen voor het pand gebruikt is.

De heer Van der Blom, onder meer voorzitter van Stichting De Blauwe Moskee over Centrum De Middenweg en De Blauwe Moskee: "*Het bestuur is op de hoogte van de kosten. Zij zijn belanghebbend daarin. Voor de rest zijn er geen belanghebbenden die daar zicht op hoeven te hebben of moeten hebben.*"

Financiële verantwoording

Stichtingen hier en in Golfstaten hebben nauwelijks administratieplicht en daarom is er amper zicht op hun financiën. Golfstaten hebben bovendien geen verplichting om informatie over aanvragen te delen. Dat gebeurt alleen vrijwillig, via het diplomatieke verkeer.

datum 25 juni 2020

Ook Stichting As-Soennah en Stichting alFitrah zijn weinig transparant in hun financiën. Zo is er geen jaarrekening of andere verantwoordingsinformatie te vinden op hun websites. Stichting As-Soennah had wel een anbiestatus, maar die is door de Belastingdienst ingetrokken. De heer Salam, bestuursvoorzitter van alFitrah, geeft in zijn verhoor aan dat hij een mondeling jaarverslag maakt en geen stukken deponereert bij de Kamer van Koophandel, omdat dat wettelijk niet hoeft zonder anbiestatus.

De heer Salam bestuursvoorzitter en geestelijke leider Stichting alFitrah: *"Ik ben wettelijk gezien niet verplicht om een jaarverslag te houden bij de Kamer van Koophandel".* Verder: *"Er wordt een jaarverslag gemaakt, maar daar staat niet bij of dat mondeling of schriftelijk is."* Ondervrager: *"U maakt een mondeling jaarverslag?"* De heer Salam: *"Ja."*

De heer Türkmen, secretaris van de Islamitische Stichting Nederland: *"ISN is zo transparant dat alles op de website van ons staat. We hebben daar niets van te verbergen."*

Over de Islamitische Stichting Nederland (ISN) is wel verantwoordingsinformatie te vinden op haar website. Stichting ISN heeft wel een anbiestatus en publiceert haar jaarverslag op de website. In die jaarverslagen is echter nauwelijks financiële informatie opgenomen.

Knelpunten in de huidige maatregelen

De commissie ziet dat sinds het oprichten van de Taskforce Problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering in 2019 een stap is gezet in het landelijk beleid. De Taskforce kampt echter met een gebrek aan bevoegdheden en met capaciteitsproblemen, waardoor de effectiviteit niet optimaal is.

Het samenwerkingsverband van het Financieel Expertise Centrum (FEC) heeft als enige zicht op financieringsstromen, maar alleen wanneer er een verband is met verdachte transacties die gelinkt kunnen worden aan witwassen en terrorismefinanciering. Het FEC kampt met een aantal knelpunten die het zicht op buitenlandse financieringsstromen belemmeren. Genoemd zijn het gebrek aan transparantie vanuit de betrokken moskeeorganisaties zelf, het gebrek aan formele bevoegdheden en wettelijke belemmeringen.

De heer Rijssenbeek, voormalig projectleider van het FEC: *"Transparantie en dan met name op financieel gebied. Ik denk dat dat het allerbelangrijkste is."*

Ook gemeenten hebben in de huidige situatie weinig zicht op financiering van organisaties. Daarnaast ontbreekt het de gemeenten aan formele bevoegdheden om op te treden tegen ongewenst gedrag. De effectiviteit van het gemeentelijk beleid staat of valt in de huidige situatie met de juiste personen: de burgemeesters en/of

datum 25 juni 2020

verantwoordelijke ambtenaren die in staat zijn om vooral via informele wegen hun doel te bereiken.

De commissie constateert dat er door deze knelpunten nog steeds geen volledig zicht is op de totale omvang van de geldstromen en mogelijke invloed.

Aangedragen maatregelen

Verschillende personen hebben tijdens het vooronderzoek en de openbare verhoren maatregelen aangedragen om ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen tegen te gaan. De commissie heeft deze ingedeeld in vijf categorieën.

Zo zijn er -- dat is de eerste categorie -- maatregelen mogelijk gericht op vergroting van toezicht, bevoegdheden en transparantie voor het FEC, de Taskforce, de gemeenten en de gemeenschappen. De tweede categorie richt zich op diverse verboden, zoals het verbod op financieringsstromen uit het buitenland. De derde categorie is het intensiever inzetten van internationale diplomatie. De vierde categorie betreft maatregelen op het gebied van het informeel moskeeonderwijs en het toezicht hierop. Tot slot, de vijfde categorie: maatregelen om de weerbaarheid van de moslimgemeenschappen zelf te bevorderen.

Het is nu aan de politieke partijen om conclusies te trekken over de bevindingen en om te bepalen in hoeverre het noodzakelijk is om, meer dan nu het geval is, maatregelen te treffen om ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen tegen te gaan.